

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний інститут
Кафедра кримінального права та кримінально-правових дисциплін**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ КРИМІНАЛЬНИМ
ПРАВопОРУШЕННЯМ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – 08 «Право»
Спеціальність – 081 «Право»
Освітня програма/спеціалізація – «Право»
Статус дисципліни – вибіркова
Рік набору – 2019, 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 21 с.

Розробник:

Тітко Іван Андрійович – завідувач кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін,
доктор юридичних наук, проф.

Гарант освітньої програми:

Криницький Ігор Євгенович – завідувач кафедри цивільного, господарського і фінансового права, доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник

Затверджено на засіданні кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року

(протокол № 1 засідання кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри _____ І.А. Тітко

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми лекційних і практичних занять.....	10
5.1. Теми лекційних занять.....	10
5.2. Теми практичних занять.....	11
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання.....	12
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	19

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» підготовки магістрів зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4,0	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Освітньо-професійна програма «Право» Рівень освіти – другий (магістерський)	Вибіркова	Вибіркова
Модулів – 4		Рік підготовки: 1-й семестр	Рік підготовки: 1-й семестр
		2-й семестр	2-й семестр
Загальна кількість годин - 120		Лекції	Лекції
		18 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 5,0		Практичні заняття	Практичні заняття
		22 год.	2 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		80 год.	112 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

Мета навчальної дисципліни «Відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» – набуття студентами здатності розв'язувати складні задачі і проблеми, пов'язані із відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, що передбачає проведення різноманітних досліджень та/або здійснення інновацій.

Завдання:

- формування у студентів спеціалізованих концептуальних знань з питань відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, що включають сучасні наукові здобутки у цій галузі права, котрі є основою для оригінального мислення та проведення досліджень у вказаній сфері;
- набуття студентами спеціалізованих умінь/навичок розв'язання проблем, котрі виникають в учасників кримінального провадження в процесі діяльності, спрямованої на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;
- здатність інтегрувати знання, набуті у процесі вивчення цієї та низки інших навчальних дисциплін, й розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних контекстах;
- здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, зокрема щодо застосування набутих теоретичних знань та сформованих практичних навичок щодо реалізації права на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

- формування у студентів знань та умінь, необхідних для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою генерування нових знань у питаннях відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Пререквізити: Кримінальний процес», «Криміналістика», «Основи доказування у кримінальному судочинстві», «Процесуальні документи у кримінальному провадженні», «Теорія та практика досудового розслідування», «Адвокат у кримінальному провадженні».

Кореквізити: «Теорія і практика кримінального процесуального доказування».

Постреквізити: «Криміналістичні експертизи».

Мова навчання – українська.

2. Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

- сформулювати поняття та зміст основних категорій доказового кримінального процесуального права;
- систематизувати втілення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права при вирішенні питань, пов'язаних з відшкодуванням шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- проаналізувати способи відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- досягти засвоєння особливостей відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- інтерпретувати кримінальні процесуальні норми в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- застосовувати положення діючого законодавства на практиці в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- пояснити практику реалізації норм діючого законодавства в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- визначити правову позицію щодо збирання, перевірки та оцінки доказів на різних стадіях кримінального процесу в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням;
- запропонувати проекти правозастосовних актів, якими вирішуються питання в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням у кримінальному провадженні;
- прогнозувати результат впливу проектів нормативно-правових актів на праввідносини в частині відшкодування шкоди завданої кримінальним правопорушенням.

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей (ЗК):

- ЗК-1. Здатність до критичного осмислення суспільних та галузевих процесів та явищ.
- ЗК-2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
- ЗК-3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.
- ЗК-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК-5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК-7. Здатність до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.
- ЗК-8. Здатність до інноваційної діяльності.
- ЗК-9. Здатність здійснювати дослідження.

- ЗК-11. Здатність спілкуватися на професійні теми із представниками інших професійних груп.
- ЗК-12. Здатність до міжособистісного та інтерактивного спілкування.
- ЗК-13. Уміння шукати й використовувати різні джерела інформації.
- ЗК-14. Навички роботи в комп'ютерних мережах та використання програмних засобів.

Спеціальних (фахових, предметних) компетентностей (СК):

- СК-1. Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.
- СК-2. Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати належні способи і процедури їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.
- СК-3. Здатність діяти відповідно до принципів верховенства права та законності.
- СК-4. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення правових норм, а також знання практики їх застосування.
- СК-5. Поглиблене розуміння методології тлумачення та особливостей застосування інститутів публічного, приватного та кримінального права.
- СК-6. Здатність визначати факти, належні та прийнятні для юридичного аналізу ситуації.
- СК-7. Здатність критично оцінювати ефективність представництва та захисту прав та інтересів клієнтів і підвищувати рівень своєї професійної діяльності, включаючи визначення напрямку для підвищення кваліфікації та професійного навчання впродовж життя.
- СК-8. Здатність застосовувати інструменти позасудового розгляду та вирішення правових спорів.
- СК-9. Здатність застосування міждисциплінарного підходу в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.
- СК-10. Розуміння стандартів професійної незалежності та відповідальності правника та здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності.
- СК-12. Здатність застосовувати Європейську конвенцію з прав людини та основоположних свобод і прецедентну практику Європейського суду з прав людини.
- СК-14. Здатність проведення порівняльно-правових досліджень
- СК-15. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації.
- СК-17. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та мотивованості.
- СК-18. Здатність використовувати міждисциплінарні знання для вирішення правового завдання.
- СК-19. Уміння розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності.

Програмних результатів навчання (ПРН):

- ПРН-1. Давати кваліфіковану оцінку чинного законодавства і правозастосовної практики з позицій принципів верховенства права та законності.
- ПРН-2. Використовувати правові позиції Європейського суду з прав людини.
- ПРН-3. Використовувати сучасні іноземні та вітчизняні механізми захисту прав людини.
- ПРН-4. Оцінювати правильність використання юридичної термінології і демонструвати вільне володіння юридичною технікою.
- ПРН-6. Документально оформлювати прийняте рішення по юридичній справі
- ПРН-7. Демонструвати здатність генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.
- ПРН-8. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.
- ПРН-9. Застосовувати різноманітні способи усунення прогалин в законодавстві.
- ПРН-10. Самостійно готувати проекти актів правозастосування у різних сферах професійної діяльності

- ПРН-12. Здійснювати юридичну кваліфікацію в нестандартних ситуаціях
- ПРН-13. Демонструвати основні правила і принципи створення наукових текстів професійної спрямованості.
- ПРН-14. Самостійно формулювати актуальну наукову проблему і пропонувати наукові шляхи її вирішення.
- ПРН-15. Використовувати в професійній діяльності основні методи наукового пізнання.
- ПРН-17. Здійснювати самостійне наукове дослідження з актуальної юридичної тематики із використанням сучасних наукових методів.
- ПРН-18. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження.
- ПРН-19. Створювати робочу групу (команду) для реалізації проекту, оптимально визначати функції окремих членів команди, створювати умови для вироблення загального командного рішення (реалізації проекту).

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Зміст модуля

Тема 1. Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види.

Поняття та види шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Матеріальна шкода. Моральна шкода.

Форми відшкодування (компенсації) шкоди в кримінальному процесі. Міжнародні стандарти відшкодування шкоди у кримінальному провадженні.

Кримінально-процесуальні аспекти відновного правосуддя. Медіація та кримінальне провадження.

Тема 2. Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди.

Поняття особи, якій кримінальним правопорушенням завдано шкоди. Перелік осіб, які мають право на відшкодування завданої шкоди за діючим законодавством України: потерпілий, цивільний позивач, виправданий.

Потерпілий та особливості набуття цього статусу у кримінальному провадженні. Можливість родичів набувати статус потерпілого у зв'язку із завданням їм моральної шкоди. Відмінність у правах потерпілої фізичної та юридичної осіб. Юридична особа, як потерпіла особа у кримінальному процесі. Реалізація права відмови від статусу потерпілого та юридичні наслідки такої відмови.

Цивільний позивач та його місце у кримінальному процесі.

Виправданий (реабілітований) та його місце у кримінальному процесі.

МОДУЛЬ 2. ПОРЯДОК ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЇ) ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Зміст модуля

Тема 3. Цивільний позов у кримінальному провадженні.

Виникнення з'єднаного процесу як засобу захисту порушених злочином прав потерпілого. Поняття і значення цивільного|громадянського| позову у кримінальному провадженні. Юридична природа цивільного|громадянського| позову. Предмет і підстави цивільного|громадянського| позову.

Суб'єкти провадження за цивільним|громадянському| позовом. Цивільний позов прокурора у кримінальному провадженні. Роль адвоката у провадженні за цивільним позовом. Передумови цивільного позову. Пред'явлення цивільного позову. Доказування підстав та розміру цивільного позову. Забезпечення цивільного позову. Розгляд і

вирішення цивільного позову. Відшкодування коштів|коштів|, витрачених установою охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілих від кримінальних правопорушень.

Тема 4. Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення

Загальна характеристика угод у кримінальному провадженні. Порядок відшкодування шкоди за угодою про примирення між потерпілим та підозрюваним. Роль потерпілого при укладенні угоди про визнання винуватості.

Інші форми відшкодування (компенсації) шкоди потерпілим у кримінальному провадженні. Реституція у кримінальному провадженні. Добровільне відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Кримінально-процесуальне забезпечення спеціальної конфіскації. Відшкодування потерпілому завданої кримінальним правопорушенням шкоди державою (за рахунок Державного бюджету України).

МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Зміст модуля

Тема 5. Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням

Матеріальна шкода як елемент об'єктивної сторони окремих кримінальних правопорушень. Доведення причинно-наслідкового зв'язку між фактом вчинення кримінального правопорушення та заподіянням шкоди. Способи встановлення розміру матеріальної шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням. Види матеріальної шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням (пряма (безпосередня) шкода; неодержані внаслідок правопорушення, доходи; оцінені у грошовому виразі, витрати на лікування, протезування, відновлення здоров'я потерпілого, а в разі його смерті – витрати на поховання й виплати сім'ї потерпілого) та особливості їх відшкодування. Спірні питання розгляду регресних вимог. Відшкодування матеріальної шкоди державою за рахунок коштів з державного бюджету.

Тема 6. Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням

Характер і розмір моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Предмет доказування при встановленні моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Способи доведення розміру моральної шкоди. Спірні питання застосування судово-психологічних експертиз для доведення розміру моральної шкоди. Законодавчі тенденції та міжнародні стандарти в питанні відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

МОДУЛЬ 4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПОЗОВУ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ СУДУ В ЧАСТИНІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ.

Зміст модуля

Тема 7. Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні.

Тимчасове вилучення майна підозрюваного під час вчинення окремих слідчих (розшукових) дій. Арешт майна як один із заходів забезпечення кримінального провадження у вітчизняному кримінальному процесі: поняття, правова природа, завдання, функціональне призначення, мета, особливості та місце в системі інших заходів забезпечення кримінального провадження. Сукупність підстав для накладення арешту на майно. Види майна, на яке може бути накладено арешт та особливості арешту окремих видів майна. Обмеження щодо накладення арешту на майно. Суб'єкти ініціювання накладення арешту на майно. Порядок прийняття судового рішення про накладення

арешту на майно. Порядок оскарження судового рішення про накладення арешту на майно.

Тема 8. Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Нормативна регламентація питань виконання рішень суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Форми відшкодування завданих збитків: вчинення певних дій, передача потерпілому речей, визначених родовими ознаками, виконання робіт з відновлення пошкодженого майна, грошова компенсація тощо. Процедура виконавчого провадження: початок, часові межі, завершення.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Л	ПЗ	СРС		Л	ПЗ	СРС
Модуль 1. Загальні положення								
Тема 1. Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види	12	2	2	10				16
Тема 2. Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди	18	4	2	10				14
<i>Разом</i>	<i>30</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>20</i>				<i>30</i>
Модуль 2. Порядок відшкодування (компенсації) шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення								
Тема 3. Цивільний позов у кримінальному провадженні	14	2	2	10		2	4	14
Тема 4. Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення	16	2	4	10				14
<i>Разом</i>	<i>30</i>	<i>4</i>	<i>6</i>	<i>20</i>				<i>28</i>
Модуль 3. Особливості відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням								
Тема 5. Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	14	2	2	10				14
Тема 6. Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	16	2	4	10				14

<i>Разом</i>	30	4	6	20				28
Модуль 4. Забезпечення цивільного позову та виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням								
Тема 7. Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні	16	2	4	10				14
Тема 8. Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	14	2	2	10				14
<i>Разом</i>	30	4	6	20				28
Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	18	22	80		2	4	114

5. Теми лекційних і практичних занять

5.1. Теми лекційних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Загальні положення			
Тема 1. Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види	Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види	2	
Тема 2. Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди	Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди	4	
Модуль 2. Порядок відшкодування (компенсації) шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення			
Тема 3. Цивільний позов у кримінальному провадженні	Цивільний позов у кримінальному провадженні	2	2
Тема 4. Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення	Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення	2	
Модуль 3. Особливості відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням			

Тема 5. Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	2	
Тема 5. Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	2	
Модуль 4. Забезпечення цивільного позову та виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням			
Тема 7. Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні	Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні	2	
Тема 8. Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	2	
УСЬОГО		18	2

5.2. Теми практичних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Загальні положення			
Тема 1. Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види	Поняття шкоди у кримінальному процесі та її види	2	
Тема 2. Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди	Загальна характеристика осіб, яким кримінальним провадженням завдано шкоди	2	
Модуль 2. Порядок відшкодування (компенсації) шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення			
Тема 3. Цивільний позов у кримінальному провадженні	Цивільний позов у кримінальному провадженні	4	4
Тема 4. Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення	Інші механізми відшкодування шкоди, завданої в результаті вчинення кримінального правопорушення	2	
Модуль 3. Особливості відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої			

кримінальним правопорушенням			
Тема 5. Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Особливості відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	4	
Тема 6. Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	2	
Модуль 4. Забезпечення цивільного позову та виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням			
Тема 7. Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні	Заходи забезпечення цивільного позову в кримінальному провадженні	4	
Тема 8. Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	Виконання рішення суду в частині відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	2	
УСЬОГО		22	4

6. *Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Видами *поточного контролю* знань студентів є:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента. За підсумками практичних занять студент може отримати від 0 до 28 балів;

– протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *лекційних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування. За підсумками поточного контролю на лекціях студенти можуть отримати від 0 до 4 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *залік*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Залік складається в усній формі за білетами до заліку. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до заліку, становить 20 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами

контрольних заходів

Лекційні заняття	Практичні заняття (поточний контроль)				Самостійна робота	Залік (підсумковий контроль)	Підсумкова оцінка знань
	Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Модуль № 4			
max 4	max 7	max 7	max 7	max 7	max 8	max 60	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного контролю (далі – ПК), самостійної роботи і підсумкового контролю знань (далі – ПКЗ).

Оцінювання за всіма результатами контролю протягом навчального року здійснюється шляхом підсумовування результатів разом за 100-бальною шкалою. Завдання ПК оцінюються як підсумок результатів оцінювання роботи здобувача вищої освіти на лекціях та практичних заняттях в діапазоні від 0 до 32 балів. Результати виконання самостійної роботи оцінюється від 0 до 8 балів. Відповіді на питання до заліку, які виносяться на ПКЗ, оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

Об'єктом оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за ПК є успішність набуття ними компетентностей, котрі дозволять йому розв'язувати складні проблеми у сфері відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням за результатами практичних занять (від 0 до 28 балів) та систематичність і активність роботи на лекціях (від 0 до 4 балів).

Критеріями оцінювання знань за ПК є успішність освоєння знань та набуття навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність студента засвоювати категоріальний апарат, вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладення учбового матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Кожен логічно завершений блок навчального матеріалу за навчальною дисципліною (модуль) може бути оцінений викладачем від 0 до 7 балів за результатами роботи студентів на практичних заняттях.

З метою контролю рівня знань студентів за кожним логічно завершеним блоком навчального матеріалу можуть проводитись контрольні роботи (зокрема, тестування), колоквіуми, здійснюватися інші підсумкові заходи контролю за формою, обраною викладачем. Результати цих заходів враховуються викладачем при оцінці роботи студентів на практичних заняттях.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи студентів на практичних заняттях:

Кількість балів	Критерії оцінювання
-----------------	---------------------

7	<p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного практичного завдання; висока активність роботи на практичних заняттях; засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля; повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти чинного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; вміння мислити абстрактно та узагальнено; здатність публічно представити матеріал.</p>
6	<p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного практичного завдання; висока активність роботи на практичних заняттях; засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля; повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти чинного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; здатність публічно представити матеріал.</p>
5	<p>Наявність пропущених практичних занять; відпрацювання тем пропущених практичних занять; вирішення завдань до кожного практичного завдання; активна робота на практичних заняттях; засвоєння основних положень тем змістовного модуля; допущення декількох незначних помилок при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти чинного законодавства; обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій; здатність публічно представити матеріал.</p>
4	<p>Наявність пропущених практичних занять; відпрацювання тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); участь у роботі на практичних заняттях; засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля; неповні відповіді при розв'язанні завдань (казусів); складності при визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні актів чинного законодавства; здатність публічно представити матеріал.</p>

3	<p>Несистематичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин; наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); участь у роботі на практичних заняттях; засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля; неповні відповіді, допущення помилок при розв'язанні завдань (казусів); великі складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання; певні складності при застосуванні актів чинного законодавства; невпевнені навички публічного представлення матеріалу.</p>
2	<p>Епізодичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з сторони викладача); наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного модуля; неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при розв'язанні завдань (казусів); невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; невпевнені навички застосування актів чинного законодавства; невпевнені навички публічного представлення матеріалу.</p>
1	<p>Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на практичних заняттях; відсутність знань за темами змістовного модуля; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; не достатні навички застосування актів чинного законодавства;</p>
0	<p>Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин; теми пропущених практичних занять не відпрацьовані; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на практичних заняттях; відсутність знань за темами змістовного модуля; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; відсутність навичок застосування актів чинного законодавства; невміння публічно представляти матеріал.</p>

Систематичність та активність роботи на лекціях оцінюється викладачем від 0 до 4 балів, виходячи з наступних критеріїв:

4 бали - у разі відвідування (відпрацювання пропущених) здобувачем вищої освіти усіх лекцій з навчальної дисципліни протягом семестру та роботи на них;

0 балів – у разі наявності пропущених (невідпрацьованих пропущених) лекцій з навчальної дисципліни протягом семестру або відсутність активності в освоєнні навчального матеріалу на них.

Оцінка виставляється викладачем, який веде практичні заняття, на підставі даних журналу академічної групи та інформації, наданої лектором, на останньому практичному занятті відповідного семестру та включається до оцінки за ПК поточного семестру (навчального року).

Результати оцінювання роботи здобувача вищої освіти фіксуються у журналі обліку роботи викладача, відповідній відомості.

Здобувач вищої освіти, знання котрого оцінені мінімально необхідною для складання заліку кількістю балів і вище, не має право на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Здобувач вищої освіти, який був відсутній на лекції або практичному занятті, або отримав незадовільну оцінку, відпрацьовує пропущене заняття (незадовільну оцінку) викладачу, який веде відповідні заняття у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою.

Для відпрацювання занять здобувач вищої освіти зобов'язаний надати виконане завдання (вирішені задачі, конспект лекції) та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти при виконанні самостійної роботи

Виконання самостійної роботи оцінюється в діапазоні від 0 до 8 балів.

Результати самостійної роботи можуть бути представлені студентом у формі:

1. наукової статті;
2. наукової доповіді;
3. тез наукової доповіді на конференції;
4. огляду судової практики;
5. реферату за вузькоспеціальною проблематикою;
6. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу та додаткових джерел.

Як критерії оцінювання самостійної роботи використовуються такі показники:

- складність форми обраної студентом роботи;
- ступінь самостійності виконання роботи;
- творчий характер роботи;
- внутрішня послідовність, логічність і завершеність роботи.

Розрахункова шкала для оцінювання самостійної роботи здобувача вищої освіти:

Бали	Критерії оцінювання
7-8	Робота має самостійний, творчий, аналітичний характер. Роботі притаманні внутрішня послідовність, логічність і завершеність, тема роботи є актуальною. Допускається наявність не більше двох неістотних змістовних або формальних недоліків.
4-6	Робота має самостійний, творчий, аналітичний характер, але: - містить протиріччя та вади аргументації; - містить хибні висновки.
1-3	Робота є описовою і не включає аналітичної складової або містить: - суттєві протиріччя та вади аргументації; - хибні та неаргументовані висновки; - протиріччя з положеннями чинного законодавства; - істотні порушення вимог, що пред'являються до оформлення відповідного виду робіт.

0	<p>Робота:</p> <ul style="list-style-type: none"> - не виконана; - містить плагіат або при виконанні допущено інші форми академічної недоброчесності.
---	---

Розрахункова шкала для оцінювання підсумкового контролю знань здобувача вищої освіти:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії(за кожною з оцінок)
Залік	Мах 60	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в інноваційних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також матеріали правозастосовної практики його реалізації. 3. Здатність демонструвати знання основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також знайомство із матеріалами правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для у практичній роботі.
	50	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Наявність окремих пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для у практичній роботі.
	45	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Наявність пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 4. Помилки і суттєві неточності у відповіді на заліку за наявності знань до їх самостійного усунення або за

		допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Наявність значних пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 4. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 2. Пробіли у знанні окремих частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 3. Наявність помилок у відповіді на заліку.
	Min 0	1. Відсутність знань чинного вітчизняного законодавства та значної частини теоретичного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

7.1. Нормативно-правові акти.

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141. Дата оновлення: 03.09.2019. URL: <https://bit.ly/2GeSeRP> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. Дата оновлення: 13.05.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.08.2020).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. Дата оновлення: 24.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. Дата оновлення: 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2020).

7.2. Література

Основна література

1. Аракелян Р.Ф. Компаративний аналіз програм відновного правосуддя в Англії, Уельсі, Бельгії, Німеччині, Фінляндії, Швейцарії / Р. Аракелян // Юридична наука. – 2015. – № 6. – С. 121-130.
2. Аракелян Р.Ф. Європейські стандарти як парадигма розбудови інституту медіації в кримінальному процесуальному законодавстві / Р.Ф. Аракелян // Право і суспільство. – 2015. - № 4. Ч.4. – С. 203-209.
3. Аракелян Р.Ф. Концептуальні засади новаційної моделі інституту медіації в кримінальному провадженні / Р.Ф. Аракелян // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – Вип. 32 Т. 3. – С. 99-104.
4. Аракелян Р.Ф. Трансформація вітчизняного доктринального тлумачення медіації як форми відновного правосуддя / Р.Ф. Аракелян // Науково-інформаційний вісник. Право. – 2015. -№ 11. – С. 189-195.
5. Беседа С., Мітцель О. Відшкодування потерпілому шкоди, заподіяної злочинцем, як завдання кримінального провадження // Вісник прокуратури, 2015. - №2 (164). – С.42-48.
6. Божков В.В. Про деякі особливості досвіду медіації та перспективи його імплементації в українське законодавство / В.В. Божков // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. –2015. – Вип. 4 Т. 3. – С. 126-130.
7. Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти і зарубіжне законодавство / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова. За заг. редакцією О.А. Банчука. – К.: Москаленко О.М., 2015. – 268 с.
8. Вітрук О.В. Підстави пред'явлення прокурором цивільного позову в кримінальному провадженні / О.В. Вітрук // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. - № 2. – С. 228-231.

9. Вітрук О.В. Процесуальні гарантії забезпечення відшкодування потерпілому завданої кримінальним правопорушенням шкоди /О.В. Вітрук // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2015. – Вип. 3. – С. 190-201.
10. Воробйова І.А. Особливості предмета доказування щодо цивільного позову в кримінальному судочинстві України / І.А. Воробйова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 4. Т.3. – С. 100-103.
11. Воробьева И. Институт гражданского иска в уголовном процессе Украины // Закон и жизнь. – 2015. - № 10-3. - С. 6-9.
12. Гловюк І.В. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження // Інформаційне забезпечення розслідування злочинів: матеріали Міжнародного круглого столу (29 трав. 2015 р., м. Одеса)/ відп. за вип. : В.В. Тіщенко, О.П. Ващук; НУ «ОЮА»; ПРЦ НАПрН України. – Одеса: Юридична література, 2015.
13. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. : монографія / І. В. Гловюк. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. 712 с.
14. Дубовик О.І. Теоретико-правові аспекти відновного правосуддя / О.І. Дубовик // Право і громадянське суспільство. – 2015. - № 2. – С. 4-21.
15. Кочура О. О. Окремі аспекти визначення загального поняття шкоди при проведенні досудового розслідування за участю неповнолітнього потерпілого / О.О. Кочура// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2015. – № 15. Т.2.
16. Мала О. Проблемні питання забезпечення цивільного позову у кримінальному провадженні // Вісник прокуратури, 2015. - №2 (164). – С. 58-65.
17. Недо К. Питання запровадження медіації в Україні / К. Недо // Слово Національної школи суддів України. – 2015. – № 1 (10). – С. 38-45.
18. Нор В.Т., Ханас Х.Р. Цивільний позов у кримінальному процесі України та інших країн континентальної системи права: порівняльна характеристика /В.Т. Нор, Х.Р. Ханас // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. - № 2. – С. 414-425.
19. Плева В.А. Процесуальна діяльність прокурора щодо цивільного позову у кримінальному провадженні /В.А. Плева // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. - Вип.30. Т. 2. – С. 147-150.
20. Самбор М.А. Кримінальний процесуальний кодекс потребує удосконалення / М.А. Самбор // Вісник Чернівецького університету. Правознавство. – Вип. 728. – С. 135-141.
21. Сіроткіна М.В. Щодо критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди у кримінальному судочинстві України / М.В. Сіроткіна // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – С. 277-284.
22. Сольонова О.О. Окремі кримінально-процесуальні питання відшкодування шкоди потерпілому / О.О. Сольонова // Актуальні проблеми досудового розслідування [Текст] : зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ. – 2015. – С. 156-159.
23. Соф'їн М.І. Процесуальна діяльність слідчого щодо розшуку майна підозрюваного (обвинуваченого) з метою відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням / М.І. Соф'їн // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. - № 3. – С. 89-97.
24. Столітній А. Цивільний позов прокурора на досудовому розслідуванні та його місце в Єдиному реєстрі досудових розслідувань / А. Столітній // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2015. - С. 132-135.
25. Татарин І.І. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами органів правоохорони щодо відшкодування заподіяної кримінальним правопорушенням шкоди / І.І. Татарин // Науковий

- вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 5. Т.4. – С. 99-103.
26. Татарин І.І. Забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням, на досудовому розслідуванні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Татарин Ігор Іванович ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів, 2015. - 20 с.
 27. Тітко І.А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України: монографія / І.А. Тітко. – Х.: Право, 2015. – 448 с.
 28. Фірман О. Проблемні питання застосування арешту майна у кримінальному провадженні. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXI звітної науково-практичної конференції (12–13 лютого 2015 р.): у 2 ч. Ч. 2. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2015. – С.267-269
 29. Чорнобай Є.А. Роль суду у визначенні розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди / Є.А. Чорнобай // Наше право. – 2015. - № 1. – С. 31-35.

7.3. Інтернет-ресурси.

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>(дата звернення: 27.08.2020).
3. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/> (дата звернення: 29.08.2019).
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>(дата звернення: 27.08.2020).
5. Офіційний сайт Верховного Суду: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Єдиний реєстр судових рішень:<http://www.reyestr.court.gov.ua/>(дата звернення: 27.08.2020).

7.4. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни

Передплачено доступ до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM). Доступ можливий у читальному залі Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Полтава, Першотравневий проспект, 5, 1-й поверх).